

В. С. Батургарєєва, доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України

ДОРОГА – ЦЕ ЖИТТЯ...

*(рецензія на монографію Колодяжного М. Г.
«Стратегія Vision Zero: уроки для України»)*

Напевно, мої колеги знають, що останніми роками свої наукові і публіцистичні тексти я пишу лише за покликом серця, зайвий раз звіряючись із власним барометром відчуття проблематики, її актуальності й перспективи. На щастя, помилок у цій інтуїтивно-праксеологічній і неодмінно творчій царині в мене не буває. Так сталося й цього разу, коли ми деякий час тому зібралися в кримінологічній майстерні нашого чудового Інституту, щоб обговорити тему майбутнього дослідження. Пам'ятаю, що не було ніяких творчих мук у пошуку чогось недослідженого, чогось, виражаючись мовою покоління мілленіалів, «хайпового». Проблема знаходилася на поверхні, і пов'язана вона з відомим всім нам парафразом «Дорога – це життя»...

Не можу навіть пригадати, хто став ініціатором теми для дослідження, але ж, керуючись якимось колективним розумом, ми всі захопилися перспективою нового дослідження, навперебій пропонуючи нові абриси й штрихи «класичної», здавалося б, у кримінології проблеми.

Більше того, дорога не перестала бути життям навіть у надскладних умовах воєнного часу. Адже ми рухаємося автошляхами, нехай і зруйнованими, ми намагаємося потрапити у зелену хвилю, щоб скоріше добратися з пункту А. до пункту Б., ми мріємо про міста майбутнього із поки що фантастичною для нас інфраструктурою. Тому не варто звертати увагу на думки недалекоглядних колег і посадовців з приводу того, що ця тема нібито зараз не на часі. Адже Мрію, що сьогодні стала синонімом України, ніхто не відміняв!

Коли читала цю монографію, на кілька годин я дійсно занурилася у мрію про те, як буде добре, коли ми скажімо: «Все! Це була остання дорожньо-транспортна пригода...». Саме остання, а не крайня. І дороговказом до цієї кінцевої зупинки в ері

нещастя на дорогах якраз й є, у тому числі, ця знакова монографія, яку, шановний читач, ти бачиш перед собою. Її автор, наш топовий дослідник Максим Колодяжний, в котрий раз підвищуючи градус дискусії щодо одвічної теми, добровільно поклав на себе обов'язок розвінчати чимало міфів і таємниць проїжджої частини. І в цьому плані вчений достатньо переконливо наводить аргумент за аргументом, щоб суспільство, образно кажучи, від відомого вигуку Архімеда Сиракузького «Дайте мені точку опори, і я переверну Землю», нарешті, перейшло до контрнаступу на дорожньо-транспортні пригоди за всіма фронтами. Однак Україні багато чому ще потрібно навчитися, аби стратегія Vision Zero стала імперативною вимогою нашого життя. Складниками цього навчання є аналіз міжнародно-правових положень та інституціональних засад забезпечення дорожнього руху, розгляд передового іноземного досвіду у застосуванні юридичної і моральної відповідальності за дорожньо-транспортні делікти, вивчення інноваційних моделей взаємодії всіх акторів дорожнього полотна та ін.

Сторінками книги мені цікаво було стежити за канвою думки Максима Колодяжного, коли він намагався розславити всі крапки над «і» у доволі живучих у суспільстві «дорожніх» міфах. Для мене це цікаво подвійно, оскільки чимало таких «міфів» оточуючі могли раніше чути з моїх вуст. У будь-якому разі у цій монографії мені довелося побачити купу аргументів, щоб зайвий раз задуматися над, можливо, усталеними стереотипами «дорожньої» уяви про небезпеку в цій сфері. Водночас треба бути готовими до того, що, замість старих міфів, до каталогу останніх будуть додаватися все нові й нові. Так, здається, що простіше побудувати Саудівській Аравії місто майбутнього вартістю в 1 трлн доларів, в якому взагалі не буде ДТП внаслід-

док відсутності транспорту, ніж досягти мети стратегії Vision Zero в умовах дуже строкатої економічної карти світу. Однак, маю надію, що згодом і ця думка потрапить до розряду «скасованих» автором.

Війна і дороги – окрема лінія наукового оповідання у бутті українців. На мій погляд, автору вдалося органічно вмонтувати дуже слушні поради нашим співвітчизникам у контекст світового досвіду протидії дорожньо-транспортним пригодам, адже воєнні конфлікти у подальшому, на жаль, ставатимуть прикметою постмодернового часу. А тому населення зарубіжних країн може зустрітися з тими самими проблемами, які постають сьогодні перед нами. І тоді вже наш досвід може виявитися корисним для іноземців.

Міркування автора монографії міцно спирається на грамотно презентований методологічний фундамент процесу прирощення наукового знання. І в цьому відчувається відома у кримінології школа нашого педагога – професора Володимира Васильовича Голіни. Як дерево упізнається за його плодами, так і вчений упізнається за науковою школою. А науковою школою Володимира Васильовича ми, його учні, пишаємося. Разом із тим певна «архаїка» тих чи інших наукових шкіл не завадила Максиму Колодяжному обрати свій неповторний стиль викладення матеріалу, що лише додає відчуття свіжого погляду на таку стару-нову тематику безпеки дорожнього руху. І в цьому так само заслуга нашого вчителя В. В. Голіни, який з великою повагою ставиться до пошуку його учнями свого місця серед привільних наукових полях.

«Жанр» рецензування будь-якої наукової праці, звісно ж, передбачає й поглиблений аналіз проведеного дослідження. Тому, виконуючи це завдання, відмічу, що сім розділів монографії дають читачу достатнє уявлення про ідею стратегії Vision Zero, яка, словами автора монографії, є «сучасною і найбільш дієвою відповіддю прогресивної частини людства на незадовільний стан безпеки дорожнього руху й високу смертність й травматизм під час ДТП». Як бачимо з представленого матеріалу, реалізація ідеї стратегії у будь-якій країні передбачає насамперед конструювання інституційного каркаса забезпечення дорожнього руху та експлуатації транспорту, до обов'язкових елементів якого належать політичні, правові, організаційні, економічні, соціально-психологічні і навіть науково-технічні засади. З метою демонстрації того,

як працює такий каркасний механізм, взято досвід забезпечення дорожнього руху у країнах ЄС, США, Великій Британії, Канаді, Австралії та розвинених азійських державах.

Щоб вдихнути життя до цієї конструкції виникає потреба у вивченні безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту крізь призму міжнародно-правового регулювання, в якому виокремлюються свій об'єкт і суб'єкти, система та мета. До цього розділу впритул примикає питання аналізу нормативно-правових засад стратегії Vision Zero. Системності у вивченні матерії нормативно-правових засад додає їх структуризація за певними рівнями. Виходячи з такої логіки, М. Г. Колодяжним окремо аналізується глобальний, регіональний, національний та місцевий рівні нормативно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху. Страховкою від недосягнення мети стратегії Vision Zero виступає юридична відповідальність учасників дорожнього руху. Тому пильна увага у монографії приділяється питанням кримінально-правової охорони безпеки дорожнього руху, а так само питанням адміністративно-правової, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності за автотранспортні правопорушення у передових країнах світу.

У представленій роботі автор намагається визначити місце й роль дорожньої інфраструктури як складової безпеки, про яку йдеться. У цьому розрізі за взірць взята практика країн ЄС та США. Допомагає якомога повніше розкрити цей ракурс проблеми візія майбутнього – інновації у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. У цій інноваційній візії є свої адресати, а саме: учасники дорожнього руху, транспортні засоби, дорожня інфраструктура, засоби регулювання дорожнього руху й фіксації його порушень тощо. Нарешті, М. Г. Колодяжним цілком справедливо підіймається питання про шлях України до мети стратегії Vision Zero. Уявляється, що цей шлях є непростим, особливо в умовах воєнного часу та післявоєнної відбудови держави. Адже чимало випробувань у форматі «must done» чекає на нас. Йдеться, наприклад, про реалізацію заходів забезпечення безпеки дорожнього руху правового, організаційного, фінансового, соціально-психологічного, інформаційного та ін. характеру.

Задумка цієї монографії народилася ще до часів повномасштабного вторгнення агресора на те-

риторію нашої держави, але її реалізація припала на воєнне лихоліття. Тому ця робота не була б повною, якщо автор не сказав би про заходи обережності учасників дорожнього руху у період воєнного стану. І цей фрагмент роботи дійсно написаний майстерно!

Я свідомо залишаю «за кадром» критику на працювань автора. Адже представлена робота надихає, і «*post scriptum*» викликає майже непере-

борне бажання почитати «щось ще із цього автора»... У цьому, гадаю, і криється успіх вдумливого слова Максима Колодяжного, тому що його строки суть знак якості процесу розв'язання конкретної наукової проблеми.

Стаття надійшла до редакції: 10.05.2023 р.

Прийнята до друку: 20.05.2023 р.